

UZASADNIENIE

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu ochrony rezerwatu przyrody Rudka Sanatoryjna, zwanego dalej „projektem zarządzenia”, zostało opracowane na podstawie art. 19 ust. 6 z uwzględnieniem art. 20 ust. 1-3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, z późn. zm), zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”. Projekt zarządzenia jest aktem prawnym określającym sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody występujących na obszarze rezerwatu przyrody Rudka Sanatoryjna, zwanego dalej „rezerwatem”. Plan ochrony tworzy się dla zapewnienia właściwego funkcjonowania i ochrony rezerwatu. Zakres prac zrealizowanych na potrzeby projektu zarządzenia został dostosowany do zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych rezerwatu. Przy jego sporządzaniu uwzględniono również treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794).

W rezerwacie nie wyznacza się miejsc wprowadzania psów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wyznacza się obszarów, gdzie można wykonywać polowania, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody, w związku z czym, rezerwat nie może wchodzić w skład obwodu łowieckiego. Kwestia wykonywania polowań w rezerwatach przyrody oraz włączenia tej formy ochrony przyrody w skład obwodów łowieckich została ugruntowana przepisami dwóch ustaw, tj. ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1082), zwanej dalej „Prawem łowieckim”. Zgodnie z art. 26 pkt 1 Prawa łowieckiego, w skład obwodów łowieckich nie wchodzi rezerwaty przyrody, z wyjątkiem rezerwatów lub ich części, w których na obszarach wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych nie zabroniono wykonywania polowania. Natomiast stosownie do art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody, w rezerwatach przyrody zabronione jest wykonywanie polowań za wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony. Poprzez taką konstrukcję prawa ustawodawca powiązał przepisy Prawa łowieckiego z przepisami ustawy o ochronie przyrody, zespalając obie te ustawy pojęciem „wykonywanie polowań”. Należy mieć przy tym na względzie, że ustawy te mają inny zakres przedmiotowy i zakaz wykonywania polowań w rezerwatach jak i sposób zwolnienia z obowiązku jego przestrzegania wynika z rozwiązań ustawy o ochronie przyrody, regulującej zasady funkcjonowania tej formy ochrony przyrody. Natomiast narzędzie, jakie w stosunku do rezerwatów przyrody zostało zastosowane przepisami Prawa łowieckiego, należy traktować jako zagadnienie uregulowane ustawą o ochronie przyrody przeniesione na jego grunt z tej ustawy. Prawo łowieckie nie zawiera bowiem przepisów stanowiących podstawę do rozstrzygnięcia planem ochrony kwestii wprowadzania odstępstw od ograniczeń wynikających z utworzenia rezerwatu przyrody i z tego tytułu może regulować samodzielnie zasady działania obwodów łowieckich poza granicami tej formy ochrony przyrody. Prawo łowieckie w sposób ogólny wskazuje w art. 8 ust. 1, że w obwodach łowieckich prowadzona jest gospodarka łowiecka. Wskazać w tym miejscu należy, że ustawodawca wyraźnie rozgraniczył znaczenie pojęcia polowanie i gospodarka łowiecka. Zgodnie z art. 4 ust. 2 Prawa łowieckiego, polowaniem jest wykonywanie czynności obejmujących tropienie, strzelanie z myśliwskiej broni palnej, łowienie sposobami dozwolonymi zwierzyny żywej, łowienie zwierzyny przy pomocy ptaków łowczych zmierzające do wejścia w jej posiadanie. Gospodarką łowiecką będzie natomiast, zgodnie z art. 4 ust. 1 tej ustawy, szeroko rozumiana działalność w zakresie ochrony, hodowli i pozyskiwania zwierzyny. Elementem wiążącym, będący częścią wspólną polowania i gospodarki łowieckiej, będzie pozyskiwanie zwierzyny, jako czynność wykonywana dozwolonymi dla polowania metodami zmierzająca do wejścia w posiadanie zwierzyny. Rezerwat przyrody został zdefiniowany natomiast w art. 13 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody jako obszar zachowany w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Taka konstrukcja prawa pozwala przyjąć, że treść wyrażoną przepisem art. 26 Prawa łowieckiego należy rozumieć jako konsekwencję art. 13 ust. 1 oraz art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie

przyrody, którymi ustawodawca przyjął zasadę, że cała przyroda oraz walory krajobrazowe na terenie rezerwatu podlega ochronie i wszelkie działania podejmowane w rezerwacie winny być podporządkowane pod tę ochronę. Zastosowane w art. 26 ust. 1 Prawa łowieckiego rozwiązanie w zakresie wykonywania polowań pozostaje w związku z art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody, który przewiduje, iż na obszarze rezerwatu przyrody zakazane jest polowanie, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony ustanowionych dla rezerwatu przyrody. Skoro bowiem w rezerwacie przyrody ochronie podlega cała przyroda, to wykonywanie w nim polowań może być dopuszczone na zasadzie wyjątku od generalnego zakazu wykonywania w nim tej czynności, wynikającego z ustawy o ochronie przyrody. Wyłączenie od przyjętej zasady ochrony przyrody w rezerwacie może nastąpić planem ochrony zgodnie z zasadami określonymi w art. 18, 19 i 20 ustawy o ochronie przyrody, będący przepisami powszechnie obowiązującymi wymienionymi w art. 26 pkt 1 Prawa łowieckiego.

W rezerwacie nie wyznacza się obszarów, na których można prowadzić działalność wytwórczą, handlową i rolniczą o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 11 i art. 20 ust. 3 pkt 6 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wyznacza się miejsc połowu ryb i innych organizmów wodnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wskazuje się obszarów ochrony ścisłej i krajobrazowej, o której mowa w art. 20 ust. 3 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody. Cały obszar rezerwatu obejmuje się ochroną czynną. Wskazanie w rezerwacie obszarów ochrony ścisłej skutkowałoby całkowitym i trwałym zaniechaniem bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg zachodzących w nim procesów. Wprowadzenie na obszar rezerwatu tego typu ochrony wykluczyłoby możliwość ewentualnego podjęcia działań w sytuacji pojawienia się zagrożeń niewystępujących w czasie sporządzania projektu planu ochrony. W kwestii ochrony krajobrazowej wskazać należy, że stosownie do przepisów art. 117 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, ochroną krajobrazową w rezerwacie mogą być obejmowane wyłącznie grunty użytkowane gospodarczo. Rozpatrując kwestię prowadzenia gospodarki w rezerwacie przyrody, w pierwszej kolejności należy odnieść ją do reżimu prawnego obowiązującego w tej formie ochrony przyrody. Na jej terenie posiadają moc prawną ograniczenia, które zostały zdefiniowane w art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, jako zamknięty katalog zakazów. Ustawowo wprowadzone na obszar rezerwatu obostrzenia, mające formę zakazów, pociągają za sobą w konsekwencji ograniczenia, co do możliwości jego użytkowania. Ograniczenia te posiadają powszechnie obowiązującą moc prawną, skierowaną do każdego podmiotu, który znajduje lub znajdzie się w zasięgu terytorialnym objętym tą regulacją, bez względu na to, czy posiada on, bądź nie posiada, prawo własności do nieruchomości, czy też sprawuje nad nią nadzór. Taki stan prawny sprawia, że każdy, kto poprzez swoje działanie będzie powodował naruszenie któregośkolwiek z zakazów zdefiniowanych w art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, winien przed każdorazowym podjęciem planowanych czynności, uzyskać stosowną zgodę na zastosowanie odstępstw od ich obowiązywania. Na chwilę obecną nikt nie ubiegał się o uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w rezerwacie w związku z zamiarem zagospodarowania znajdujących się w nim gruntów i takie zezwolenie nie było wydane. Można zatem przyjąć, że jeżeli obszar dzisiejszego rezerwatu był użytkowany przed jego ustanowieniem, to z dniem powołania tej formy ochrony do życia użytkowanie znajdujących się w nim gruntów zostało zaniechane i na chwilę obecną nie są one w żaden sposób wykorzystywane. Wskazać w tym miejscu należy, że sam fakt istnienia na nieruchomości gruntów sklasyfikowanych w ewidencji gruntów jako np.: rolne albo leśne, czy to w rezerwacie czy też poza jego granicami, nie przesądza o jej zajęciu na prowadzenie działalności gospodarczej. Dopiero faktyczne, rzeczywiste, mające swoje umocowanie prawne, dokonanie na gruncie czynności składających się na prowadzenie działalności gospodarczej, powoduje powstanie sytuacji, o której jest mowa w art. 117 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody. Ustawa o ochronie przyrody nie definiuje pojęcia gruntu użytkowanego gospodarczo. Definicja taka nie znajduje się również w innych aktach prawnych. W przepisach art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 70, z późn. zm.) ustawodawca zawarł wprawdzie zwrot, grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej,

jednak również nie zdefiniował tego terminu. Przy takim stanie prawnym, pomocnym przy ustaleniu, czy tego rodzaju grunty znajdują się w rezerwacie przyrody, może być legalna definicja działalności gospodarczej, którą zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 236) jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły oraz przyjęta w tej materii doktryna, w której wskazuje się, że pod zwrotem "grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej" należy rozumieć objęcie gruntów w posiadanie, celem prowadzenia na nich działalności gospodarczej i na których w rzeczywistości wykonywane są czynności składające się na prowadzenie działalności gospodarczej. Łącząc ze sobą powyższe z zakazami obowiązującymi w rezerwacie przyrody, można przyjąć, że nie ma w nim gruntów użytkowanych gospodarczo. Ustawodawca, w celu doprowadzenia do realizacji strategii służącej utworzeniu i istnieniu rezerwatu, określił w stosunku do tej formy ochrony przyrody szczegółowy katalog zakazów, które winne być przestrzegane na jej terenie, wykluczając tym możliwość jego gospodarczego wykorzystania. W przypadku zlokalizowania działki na obszarze chronionym ustawowo, w tym konkretnym przypadku obszarze rezerwatu przyrody, granice ustawowego korzystania przez właściciela z jego nieruchomości wyznaczone są bowiem art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. Przy tak ustalonym stanie prawnym, wskazanie w planie ochrony rezerwatu przyrody obszarów ochrony krajobrazowej, a co za tym idzie, dopuszczenie do użytkowania gospodarczego jego terenów, mogłoby mieć miejsce wyłącznie w stosunku do obszarów, dla których wprowadzono już wcześniej derogacje znoszące w nim ograniczenia w tym zakresie. Innymi słowy, działalność gospodarcza dokonywana na obszarze objętym zakazami mogłaby znaleźć się w planie ochrony, jeżeli byłaby kontynuacją dotychczasowego sposobu gospodarczego wykorzystania tego terenu, mające swoje prawne umocowanie w decyzji administracyjnej znoszącej obowiązywanie tych zakazów. Z ustaleń dokonanych w ramach sporządzania planu ochrony wynika, że w rezerwacie znajdują się wyłącznie grunty leśne mogące uchodzić za gospodarcze, w stosunku do których nie były wydawane zezwolenia na gospodarcze ich wykorzystywanie. Można zatem przyjąć, że teren ten, z chwilą objęcia go ochroną w formie rezerwatu przyrody, zmienił w sposób naturalny swoje przeznaczenie z działki użytkowanej gospodarczo na działkę, na której przyroda winna samoistnie się odradzać. Można z tego wywieść, że dopuszczenie w chwili obecnej użytkowania gospodarczego gruntów na tym terenie nie będzie wynikać z jego obecnego gospodarczego wykorzystywania i wpłynie na zmianę cech charakterystycznych na tym obszarze. Wyznaczenie w planie ochrony rezerwatu obszarów ochrony krajobrazowej będzie zatem stało w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa, zgodnie z którym, stosownie do zapisu art. 13 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, przyjętym założeniem dla działki zlokalizowanej w rezerwacie przyrody i nieużytkowanej gospodarczo, jest ochrona przyrody i zapewnienie nienaruszalności całego obszaru rezerwatu, jako spójnego ekosystemu. Przy takim stanie faktycznym i prawnym, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie odstąpił od wyznaczania w planie ochrony obszarów ochrony krajobrazowej. Mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie uznano, że użytkowanie znajdujących się w rezerwacie gruntów może mieć miejsce w zakresie związanym z prowadzoną w nim ochroną przyrody. Można w tym miejscu wskazać dodatkowo, że jednym ze zdiagnozowanych zagrożeń dla rezerwatu jest antropopresja. Przy sporządzaniu planu ochrony nie uwzględniono, jako właściwych dla ochrony rezerwatu przyrody i dających podstawę do wprowadzenia w nim ochrony krajobrazowej, naruszeń prawa do jakich dochodzi na jego obszarze, np.: wprowadzanie psów czy też poruszanie się poza wyznaczonymi szlakami. W żadnej mierze nikt nie powinien bowiem podejmować czynności prowadzących do naruszenia obowiązującego dla tej formy ochrony przyrody prawa, gdyż stoi to w sprzeczności z celami, dla których jest ona powoływana do życia. Utworzenie rezerwatu przyrody, w rozumieniu przepisu art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, jest celem publicznym i jako dobro społeczne, podlega szczególnemu reżimowi prawnemu, a co za tym idzie, naruszenie zakazów w nim obowiązujących stanowi wystąpienie przeciwko dobru chronionemu. Przyzwalanie na naruszanie podstawowych zasad obowiązujących w rezerwatach przyrody, z czasem stałoby się powszechnie akceptowanymi standardami, czyniąc tym obowiązujące prawo nieskutecznym. Mając na względzie powyższe oraz przyjętą w prawodawstwie zasadę *ex iniuria non oritur ius* stanowiącą, że z bezprawia nie rodzi się prawo, samowolne użytkowanie gruntów w rezerwacie nie powinno stanowić podstawy sporządzania aktu prawa miejscowego, jakim jest plan ochrony rezerwatu przyrody. Tego rodzaju działania jako stojące w sprzeczności z obowiązującym prawem i szkodzące ochronie przyrody, winny

być wyeliminowane z krajobrazu rezerwatu, a instrumentem służącym osiągnięciu tego celu jest plan ochrony.

W rezerwacie nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnianych dla celów edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych, o których mowa w art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody.

W rezerwacie nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnianych dla amatorskiego połowu ryb i rybactwa, o których mowa w art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody.

W zarządzeniu nie wskazano obszarów ani miejsc udostępnianych dla badań naukowych. Mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie, udostępnianie rezerwatu w celu prowadzenia badań naukowych może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 24 i ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie tego typu czynności gwarantuje z jednej strony nadzór nad ich rodzajem i metodyką zabezpieczając z drugiej strony rezerwat przed negatywnym oddziaływaniem realizowanych prac, czy też przed wykonywaniem prac badawczych, których tematyka nie wymaga ingerencji w ekosystem rezerwatu. Szeroki zakres i tematyka badań naukowych sprawia, że pełną kontrolę nad ich wpływem na rezerwat można zachować tylko poprzez rozpatrzenie indywidualnego wniosku. Nie występuje natomiast możliwość precyzyjnego zdefiniowania w planie ochrony dla wszystkich rodzajów badań jednego sposobu postępowania, który minimalizowałby ich negatywny wpływ na rezerwat.

W kwestii zdefiniowanych planem ochrony ustaleń do dokumentów z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego wskazuje się co następuje. Wzrost presji antropogenicznej, przekładające się na zagospodarowanie przestrzenne służące obsłudze różnych jego funkcji, sprawia, że stale zmniejszają się zasoby przestrzeni wolnej od przekształceń z nią związanych. Rosnąca ekspansja na użytkowanie coraz to większych obszarów, doprowadza do powstawania konfliktów na linii środowisko przyrodnicze i zagospodarowanie przestrzenne. Stają się one tym bardziej niebezpieczne, gdy zaczyna wykorzystywać się najatrakcyjniejsze, stosunkowo dobrze zachowane i mało przekształcone antropogenicznie zasoby przyrodnicze. Przeprowadzona na potrzeby niniejszego planu ochrony ocena stanu zagospodarowania przestrzennego, uwzględniająca w szczególności zewnętrzne uwarunkowania, wynikające z potrzeb ochrony przyrody rezerwatu, wykazała możliwość powstania zagrożeń zewnętrznych dla właściwego funkcjonowania jego celu ochrony. Związane są one głównie ze zmianami antropogenicznymi w przestrzennym zagospodarowaniu obszaru otaczającego tę formę ochrony przyrody. W celu zachowania ładu przestrzennego, w formie niestanowiącej zagrożenia dla rezerwatu, przepisami planu ochrony wprowadzono w życie ustalenia do dokumentów określających sposób zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie bowiem z art. 20 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, plan ochrony dla rezerwatu przyrody musi zawierać sposoby eliminacji lub minimalizacji zagrożeń dla przyrody, zdefiniowane jako ustalenia skierowane do studiów i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przy formułowaniu niniejszym planem ochrony koncepcji przestrzennego zagospodarowania, kierowano się zasadą zachowania, dopuszczenia, zrównoważonego użytkowania terenów otaczających rezerwat, w zakresie pozwalającym utrzymać ochronę jego walorów przyrodniczych na dotychczasowym poziomie. Narzędzie to w głównej mierze ma nie dopuścić do powstania lub przynajmniej pozwoli ograniczyć skutki ewentualnej kolizji pomiędzy działalnością człowieka a wymogami stawianymi w stosunku do ochrony rezerwatowej. Sposób sformułowania przepisów ustawy o ochronie przyrody pozwala uznać plan ochrony, za jeden z głównych sposobów planowania przestrzennego, bilansujący realizację potrzeb o określonej funkcji z możliwością ich lokalizacji na przestrzeni otaczającej rezerwat. Zgodnie z przepisami art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody, plan ochrony rezerwatu przyrody jest powszechnie obowiązującym aktem prawa miejscowego, a co za tym idzie, rangę tę mają określone nim ustalenia do aktów z zakresu planowania przestrzennego. Status prawa miejscowego oznacza, że przyjęte w tym zakresie rozstrzygnięcia obowiązują zarówno w stosunku do rezerwatu oraz wskazanych nimi obszarów otaczających tę formę ochrony przyrody, na których mają być wprowadzane plany miejscowe. Jeżeli chodzi o obszar leżący poza granicami rezerwatu, wskazać

należy w tym miejscu dodatkowo, że elementy te w jego granicach są wiążące dla studiów (planów ogólnych) i planów zagospodarowania przestrzennego niezależnie od tego, czy dla rezerwatu jest ustalona otulina czy też nie. Przemawia za tym sama konstrukcja przepisów ustawy o ochronie przyrody. Nie określa ona wprost zakresu przedmiotowego rozstrzygnięć, jakie mogą być wprowadzane planem ochrony rezerwatu, a co za tym idzie, jakie mogą być narzucane w stosunku do dokumentów planowania przestrzennego. Ustawodawca określił jedynie, w sposób dość ogólny przepisem art. 20 ust. 3 pkt 7 ustawy o ochronie przyrody, że w akcie tym mają być zawarte ustalenia dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych. Za założeniami stawianymi dla zagospodarowania przestrzennego, sprawiającymi, że z istoty swej stanowi ono narzędzie antropogenicznego przekształcenia terenu, można przyjąć, iż prawodawca przyznał regionalnym dyrektorom ochrony środowiska bardzo szeroki zakres oddziaływania na planowanie przestrzenne.

Z postawionych przez przepisy art. 3, 7, 13, 15 czy też 18 ustawy o ochronie przyrody rygorów można również wywieść, że prowadzenie ochrony w rezerwach przyrody obejmuje również kształtowanie ładu przestrzennego terenów go otaczających, bez ochrony których nie mógłby on funkcjonować jako forma ochrony przyrody. Również stosunkowo szeroki zakres przedmiotowy w zakresie ustaleń planu ochrony, jakie mogą być narzucane zagospodarowaniu przestrzennemu, został przyznany aktem wykonawczy do ustawy o ochronie przyrody, jakim jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. 94 poz. 794). W niniejszym planie ochrony ustalenia do planów zagospodarowania przestrzennego umieszczone zostały w oddzielnym paragrafie, a dla dodatkowego ich uczynienia zasięg nimi objęty został zobrazowany na załączniku graficznym. Wprowadzenie tego przepisu, w szczególności, że rezerwat posiada otulinę, oznacza, że nie może być on pominięty przy sporządzaniu dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Stosownie bowiem do treści art. 73 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się ograniczenia wynikające z ustanowienia rezerwatów przyrody. W planowaniu przestrzennym już na etapie sporządzania i uchwalania zagospodarowania, zgodnie z dyspozycją ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 977, z późn. zm.) zwanej dalej "ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym", uwzględnia się uwarunkowania wynikające m.in. z wymogów ochrony środowiska i przyrody. Podkreślenia w tym miejscu wymaga również, że przyjęta przepisem art. 5 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody definicja otuliny obejmuje zagrożenia zewnętrzne wynikające z działalności człowieka w znacznie szerszym zakresie niż ustalenia planu ochrony zdefiniowane art. 20 ust. 3 pkt 7 tej ustawy. Otulina jest strefą ochronną graniczącą z formą ochrony przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z szeroko rozumianej działalności człowieka. Inaczej rzecz ujmując, otulina odnosi się zarówno do zagospodarowania wprowadzanego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jak i do działalności realizowanej przy braku dokumentów planistycznych. Może o tym świadczyć również powiązany z art. 13 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody przepis art. 53 ust. 4 pkt 8 i art. 64 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nakazujący uzgadnianie z regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska projektów decyzji ustalających sposób zagospodarowania terenu na obszarze otulin rezerwatów przyrody. Wobec tego uznać należy, że wymogi stawiane planem ochrony rezerwatu przyrody są wymogami, bez których nie może być wprowadzony w życie dokument z zakresu planowania przestrzennego. Konstrukcja obowiązującego prawa sprawia, że unormowania planu ochrony rezerwatu przyrody uzyskują pierwszeństwo przed normami wynikającymi z uchwały w sprawie zagospodarowania przestrzennego, w tym sensie, że plan ochrony może modyfikować reżim prawny w tym zakresie. Zawarte w planie ochrony ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planów zagospodarowania przestrzennego, adresowane są do organów uchwalających studia oraz plany i jako źródło prawa powszechnie obowiązującego wywierają dla tych organów bezpośrednie skutki prawne. Z tego względu, ustalenia te powinny być uwzględnione przy sporządzaniu aktów planistycznych i mają dla nich wiążący charakter. Skoro bowiem plan ochrony zawiera ustalenia dla innych planów, to po prostu oznacza to, że wskazuje wiążące dyrektywy, które te inne plany powinny

respektować. W tym sensie, że w tych innych planach należy uwzględnić to, co zawarto w planie ochrony. Zastosowane przez ustawodawcę słowo "ustalenia" w języku polskim ma jasną treść: "ustalić" to szczegółowo coś określić, rozstrzygnąć, zdecydować, zaś ustalenia to decyzje, wskazówki, dyrektywy, wytyczne. Za swojego rodzaju część wspólną otuliny rezerwatu i ustaleń do planowania przestrzennego można uznać art. 13 ust. 3a ustawy o ochronie przyrody, nakazujący uzgadnianie z regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny. Mając na względzie przedstawiony powyżej stan faktyczny i prawny wprowadzono planem ochrony ustalenia do dokumentów planowania przestrzennego odnoszące się do rezerwatu i jego otuliny. Mają być one planem zagospodarowania przestrzennego obszaru cennego przyrodniczo. Strukturalny ich charakter, wskazujący pożądany kształt funkcji i sposobu zagospodarowania objętego nim obszaru, ma za zadanie pogodzenie dwóch przeciwstawnych potrzeb, tj. wynikających z antropogenicznego zagospodarowania terenu oraz ochrony przyrody. Jako instrument określający zasady racjonalnego zagospodarowania terenu bez szkody dla celu ochrony rezerwatu, stanowi swoistą ochronę dla rezerwatu. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie definiując ustalenia w zakresie planowania przestrzennego uwzględnił obowiązujące dla przedmiotowego terenu miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, wprowadzone w życie uchwałą Nr XLVI/438/2022 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Rudka – rejon szpitala (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 13116); uchwałą Nr VII/97/2015 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 6150, z późn. zm.); uchwałą Nr XIX/218/2016 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 26 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 8461) ; uchwałą Nr XXIV/263/2016 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 172); Uchwałą Nr XXXI/320/2017 Rady Miejskiej W Mrozach z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 7629); uchwałą Nr VII/49/2019 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 31 maja 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal – Etap I (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 8886). Ustalenie planem ochrony przepisu odmiennego od przepisu ustalonego planem zagospodarowania przestrzennego, byłoby wprowadzeniem do obrotu prawnego dwóch powszechnie obowiązujących aktów prawa miejscowego, odmiennie rozstrzygających tę samą kwestię. Dopuszczenie do powstania tego typu sytuacji godziłoby w podstawowe zasady porządku prawnego, gdyż w obrocie prawnym nie mogą funkcjonować dwa wzajemnie się wykluczające się akty prawne. Można w tym miejscu wskazać dodatkowo, za przyjętą linię orzecznictwa, że wprowadzenie w tej samej kwestii dwóch różniących się przepisów prowadziłoby do dowolności, dużej swobody ich interpretacji, a brak jednolitego zdefiniowania, a przez to, rozumienia przepisu, sprawiłoby, że zastosowanie jednej z możliwych interpretacji niejednoznacznych przepisów nie można byłoby uznać za rażące naruszenie prawa drugiego z tych przepisów. Ponadto, przy ustanawianiu planu ochrony muszą być brane pod uwagę akty prawne z zakresu planowania przestrzennego, jeżeli kwestia w nim przesądzona będzie miała znaczenie dla kwestii rozstrzygniętych tymi aktami. Zasadę mocy wiążącej planu ochrony rezerwatu przyrody i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jako elementów chroniących wprowadzone nimi zasady porządku prawnego, można wywieść z przepisów art. 20 ustawy o ochronie przyrody. Ustęp 3 pkt 7 tego artykułu stanowi, że plan ochrony rezerwatu przyrody zawiera ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ustawodawca poprzez taką konstrukcję prawa wyraźnie rozgraniczył kompetencje regionalnych dyrektorów ochrony środowiska w zakresie ingerencji w ustalone przez gminy planowanie przestrzenne. Przede wszystkim bowiem, zapisy ustawy o ochronie przyrody stanowią jedynie, że plan ochrony rezerwatu przyrody wprowadza w

życie wskazania dla mających powstać w przyszłości studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (planów ogólnych) czy też miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zapisy planu ochrony rezerwatu przyrody, nie mogą zatem wywierać bezpośredniego wpływu na obowiązujące już plany zagospodarowania przestrzennego, a co za tym idzie, ich zapisy winny stać ze sobą w zgodzie.

Status prawny rezerwatu został określony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 25 sierpnia 1964 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 62, poz. 288). Powstał on w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego z udziałem jodły na północno-wschodniej granicy naturalnego jej zasięgu. Równoległe z niniejszym zarządzeniem procedowane jest kolejne zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie rezerwatu przyrody, które poza uregulowaniem stanu prawnego dotyczącego tego obszaru wyznacza również dla rezerwatu otulinę.

O szczególnych walorach przyrodniczych rezerwatu świadczą dobrze zachowane ekosystemy żyznych lasów liściastych z dużym udziałem starych drzew. Występujące w rezerwacie leśne zbiorowiska roślinne będące jednocześnie siedliskami przyrodniczymi, wpisują się w cel ochrony rezerwatu. W zbiorowiskach leśnych rezerwatu zachodzi naturalny proces regeneracji jaki można zaobserwować w rezerwatach ścisłych. W runie licznie występują siewki drzew lasotwórczych charakterystycznych dla występujących tu zbiorowisk. Rozmieszczenie roślinności wskazuje, że na terenie rezerwatu występuje dość naturalny układ zbiorowisk roślinnych. W większości wykształcają się one zgodnie z podłożem i potencjałem siedliska. Pojawiają się jednak płaty różniące się stanem zachowania oraz składem gatunkowym i fizjonomią zbiorowisk, gdyż część z nich jest przekształcona. Na terenie rezerwatu gatunkiem dominującym w pierwszym piętrze drzewostanu jest sosna zwyczajna. Gatunek ten stanowi od 50 do 100% pierwszego piętra drzewostanu. Jest to gatunek panujący w płatach kontynentalnego boru mieszanego oraz na wielu powierzchniach grądowych, jako wynik dawnego promowania jej nasadzeń na siedliskach lasowych. W zbiorowiskach grądowych drugie piętro drzewostanu zdominowane jest przez grab pospolity. Dla drzewostanów grądu typowego w odmianie z jodłą pospolitą, cechą charakterystyczną jest 20-40% udział jodły pospolitej. W drzewostanach 20% wydzieleń w pierwszym piętrze drzewostanu dominuje dąb szypułkowy, z niewielką domieszką dębu bezszypułkowego. W przypadku tych wydzieleń w drugim piętrze drzewostanu gatunkami współdominującymi są grab pospolity i dąb szypułkowy. Jedynie na 5% powierzchni rezerwatu gatunkiem panującym w I piętrze drzewostanu jest brzoza brodawkowata. W rezerwacie dominują drzewostany 121-140 letnie, mniejszy ale również znaczący udział mają drzewostany w wieku 101-120 lat. W obiekcie tym brak jest natomiast drzewostanów w I i II klasie wieku. Pod względem liczby pięter, drzewostany w rezerwacie są zróżnicowane na jedno i dwupiętrowe. Drzewostany dwupiętrowe, charakteryzują się bogatszym składem gatunkowym, co przekłada się również na zróżnicowaną wysokość drzew. W I piętrze najczęściej dominuje sosna pospolita, rzadziej jodła pospolita w drugim piętrze grab pospolity i dęby. Wyrównaną strukturę wysokościową mają drzewostany o uproszczonym składzie gatunkowym i wyrównanym wieku, gdzie dominuje jeden gatunek np. sosna pospolita lub gatunki z rodzaju dąb. Naturalne odnowienie drzew lasotwórczych występuje w większości wydzieleń rezerwatowych. Na siedliskach lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego jest to liczny nalot grabowy i dębowy. Jednostkowo występowały odnowienia lipowe, klonowe. Odnowienie ww. gatunków pojawia się zarówno w formie nalotu, podrostu, jak również młodszych pokoleń drzewostanu. W płatach, w których drzewostanie występuje jodła pospolita, obserwowane dość liczny nalot tego gatunku. W jego przypadku dużym problemem jest jednak, brak jego przechodzenia do podrostu i niższych pięter drzewostanu. Wysokość notowanego odnowienia jodłowego mieściła się najczęściej w granicach 10-25 cm. Sporadycznie notowano osobniki przechodzące do podrostu i niższych pięter drzewostanu. Z występujących tu drzewostanów w 36% wydzieleń leśnych ich skład gatunkowy jest zgodny ze składem zbiorowiska naturalnego. Pozostałe 64% charakteryzuje się drzewostanem częściowo zgodnym ze zbiorowiskiem naturalnym. Drzewostany częściowo zgodne występują najczęściej w płatach grądu subkontynentalnego, w których kiedyś preferowano nasadzenia sosnowe, niezgodne z typem siedliskowym lasu. W efekcie tego powstały drzewostany z panującą w I piętrze obcą ekologicznie sosną zwyczajną oraz dynamicznie odnawiającym się grabem pospolitym. Grab obecnie w większości drzewostanów grądowych na

terenie rezerwatu, osiąga status dominanta lub współdominanta w II piętrze drzewostanu i w podszycie. Większość drzewostanów rezerwatu znajduje się obecnie w fazie naturalnej przebudowy w kierunku lasów liściastych, zgodnych z typem siedliskowym lasu, w szczególności obserwuje się stopniowe wypadanie sosen z drzewostanu na siedlisku grądowym. W powstałych lukach pod I piętrzem tworzonym przez stare sosny obficie regeneruje się drzewostan grabowy, typowy dla lasów grądowych, które dominują na analizowanym terenie. Gatunek ten występuje obecnie we wszystkich warstwach zbiorowisk grądowych. W większych lukach pojawia się odnowienie dębowe, lipowe, klonowe. Drzewa liściaste stanowiące coraz większy procent ogółu drzewostanu rezerwatu, poprzez obfity opad liści o znacznej zawartości wapnia i innych związków pokarmowych użyźniają i odkwaszają wierzchnie warstwy gleby. Zwiększona w efekcie różnorodność gatunkowa wiązać się będzie z lepszym wykorzystaniem zasobów wody i składników pokarmowych na skutek różnic w budowie systemów korzeniowych drzew. W dłuższej perspektywie czasu przebudowie składu gatunkowego drzewostanu towarzyszy zmiana składu gatunkowego roślin runa leśnego. Stopniowo będzie dochodziło do wzrostu pokrycia przez gatunki typowe dla żyznych lasów liściastych z klasy *Querc-Fagetea*. Wypadające na terenie rezerwatu stare sosny są również źródłem pokalnych zasobów martwego drewna o zróżnicowanym stopniu rozkładu.

W ramach inwentaryzacji przeprowadzonej na potrzeby niniejszego planu ochrony na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 229 gatunków roślin naczyniowych i 26 gatunków mszaków, wśród których znalazło się 23 mchy i trzy wątrobowce. Wśród odnotowanych gatunków dominują gatunki charakterystyczne dla siedlisk leśnych. Znaczącą grupę stanowią również gatunki synantropijne co wynika z bliskości osiedli ludzkich oraz dróg, które otaczają i przecinają teren rezerwatu. Wśród stwierdzonych gatunków sześć taksonów roślin naczyniowych podlega ochronie gatunkowej, z czego jeden ochronie ścisłej, tj. lilia złotogłów, pięć ochronie częściowej, tj. gnieźnik leśny, wawrzynek wilczyko, orlik pospolity, turówka leśna, miodownik melisowaty.

Gatunkiem będącym przedmiotem ochrony rezerwatu jest jodła pospolita, stanowiąca istotny składnik drzewostanów lasu mieszanego z udziałem jodły na granicy północno-wschodniego zasięgu. Dynamika populacji tego gatunku na tym terenie jest stosunkowo słabo poznana. W artykule z CIOSKA i in. z roku 2007, pojawia się jedynie krótka wzmianka, dotycząca występowania jodły pospolitej we wszystkich warstwach drzewostanu grądu subkontynentalnego i kontynentalnego boru mieszanego. Autorzy twierdzą, że gatunek występuje bardzo często na terenie rezerwatu, a największe jego skupienia występują w oddziale 82c, 87b, 87c, pojedyncze osobniki w wydzieleniach 82b, 84f, 86d, 86f, 87a. CIOSEK i in. Stwierdzili również, że od kilku lat jodła jest intensywnie nasadzana na terenie rezerwatu, naturalnie odnawia się słabo, nalot i podrost często zamiera, a najcenniejsze osobniki znajdują się poza granicami rezerwatu, na terenie Parku Sanatoryjnego. W trakcie inwentaryzacji sporządzonej na potrzeby niniejszego planu ochrony, udział jodły odnotowano w wydzieleniach 82b, 82c, 87a, 87b, 87c, 86b, z niewielkim udziałem gatunek występuje w wydzieleniach 84b, 86d. Gatunek ten występuje głównie w warstwach drzewostanu, podszyciu i zielnej zbiorowisk roślinnych. W niektórych miejscach występuje on jako dość liczny nalot reprezentowany przez 1-2 letnie osobniki. Brak wyjściowych danych ilościowych dotyczących dynamiki populacji jodły, znacząco utrudnia ocenę tendencji dynamicznych jej populacji. Podczas przeprowadzonych badań terenowych, potwierdzono występowanie gatunku we wszystkich lokalizacjach wcześniej podawanych. Bardzo skąpe występowanie gatunku w podszyciu i niższych piętrach drzewostanu, świadczy o braku ciągłości jej odnowienia. Jest to wynik zbyt dużego ocienienia powodowanego przez drugie piętro drzewostanów, tworzone głównie przez liściaste gatunki drzew. Niesprzyjające warunki świetlne utrudniają wzrost odnowienia jodły na wysokość, czego efektem jest brak jej podrostu. Konieczne jest wdrożenie szczegółowego, wieloletniego monitoringu gatunku, obejmującego wszystkie klasy odnowienia.

Na terenie rezerwatu wyróżniono następujące typy siedliskowe lasu: las świeży, las mieszany świeży, las mieszany wilgotny, bór mieszany świeży. Dominującym typem siedliskowym lasu jest las świeży zajmujący 68% powierzchni rezerwatu. Pod względem zajmowanej powierzchni na drugim miejscu znajduje się las mieszany świeży stanowiący 29%. Pozostałe dwa typy, tj. bór mieszany świeży i las mieszany wilgotny, odpowiednią stanowią 2% i 1% powierzchni rezerwatu.

Sąsiedztwo zabudowań ludzkich oraz dróg, sprzyja rozprzestrzenianiu na granicach oraz wewnątrz rezerwatu inwazyjnych gatunków obcych, które reprezentuje 11 taksonów. Ich rozprzestrzenianie stanowi jedno z poważniejszych istniejących zagrożeń dla flory rezerwatu. Stwierdzono występowanie następujących taksonów inwazyjnych: robinia akacjowa, dąb czerwony, czeremcha amerykańska, rdestowiec ostrokończysty, orzech włoski. Spośród wyżej wymienionych gatunków najbardziej problematycznym jest robinia akacjowa. Gatunek ten wykazuje tendencję do obfitego spontanicznego odnawiania się. Ze względu na dominację lasu mieszanego świeżego na terenie rezerwatu, istnieje duże ryzyko silnego przekształcania roślinności przez rozprzestrzeniającą się robinie. Jest to gatunek, który wywiera również duży wpływ na gleby. Dzieje się tak w wyniku tworzenia obfitego opadu zasobnych w azot liści, co przyspiesza tworzenie poziomu próchnicznego oraz podnosi zawartość azotu w glebie do 75 kg/ha/rok (Boring i Swank 1984a, Rice i in. 2004). W lasach, gdzie naturalny drzewostan zastąpiono robinią, spada bogactwo gatunkowe runa oraz następuje jego homogenizacja. Liczną grupę gatunków inwazyjnych stanowią również taksony zielne. Na terenie rezerwatu stwierdzono przymiotno białe, niecierpek drobnokwiatowy, żółtlica owłosiona, żółtlica drobnokwiatowa, szczawik żółty. Spośród gatunków niezaliczanych do inwazyjnych, lecz obcych i rozprzestrzeniających się w rezerwacie należy wymienić winobluszcz pięciolistkowy.

W przypadku płatów grądu subkontynentalnego z naturalnym udziałem jodły pospolitej w drzewostanie, negatywnym zjawiskiem jest brak skutecznego odnawiania się tego gatunku. Obecnie gatunek ten występuje najczęściej w I piętrze drzewostanu, rzadziej w II piętrze oraz w formie nalotu o wysokości najczęściej 15-20 cm. Osobniki tego gatunku nie przechodzą do warstwy podrostu. W związku z czym brak jest ciągłości pokoleń. Taki stan rzeczy może doprowadzić do całkowitego zaniku jodły w drzewostanach rezerwatu w ciągu kilkudziesięciu lat. Zła kondycja odnowienia jodłowego może mieć wiele przyczyn. Jako jedną z nich wymienia się zbyt duże ocienienie powodowane przez grab. Wiele badań poświęconych dynamice odnowień jodłowych, świadczy o tym, że pod okapem drzew liściastych nalot jodłowy rozwija się słabo lub wcale. Przyrost jodły jest silnie uzależniony od zmian warunków świetlnych panujących wewnątrz drzewostanu, przy czym przystosowywanie się drzew tego gatunku do różnej ilości światła docierającego do wnętrza lasu jest stopniowe i może trwać nawet kilka lat (ASSMANN 1968; ROBAKOWSKI I WSP. 2004A). Jodły znajdujące się w fazie nalotu lub podrostu są w stanie przez dłuższy czas znosić ocienienie, wytwarzając niewielkie przyrosty wysokości, jednak zachowują przy tym możliwość szybkiego wzrostu na wysokość, kiedy tylko zwiększy się dostępność światła (JAWORSKI I ZARZYCKI 1983; DOBROWOLSKA 1999; BRONISZ I BIJAK 2012). Docieranie większej ilości światła do dna drzewostanu związane jest głównie ze zwiększeniem, w sposób naturalny bądź sztuczny, powierzchni luk w płatach lasu (DOBROWOLSKA 2007B). Udowodniono, że luki powstałe w wyniku prowadzonych prac hodowlanych (trzebieże drzewostanu), mogą służyć do przebudowy drzewostanu i kształtować jego charakter na wzór lasu o charakterze zbliżonym do naturalnego (DOBROWOLSKA 2010). Odnowienie jodłowe zupełnie inaczej zachowuje się pod okapem drzew iglastych, które przepuszczają inny zakres światła widzialnego. Dobrym przykładem tego zjawiska są drzewostany jodłowe w sąsiedztwie rezerwatu parku sanatoryjnego, gdzie pomimo bardzo dużego ocienienia, jodła obficie się odnawia i wykazuje dynamiczny przyrost wysokości. Dla braku przyrostu na wysokość odnowień jodłowych nie bez znaczenia może być również spadek poziomu wód gruntowych, a co za tym idzie zmiana mikroklimatu panującego w tutejszych lasach grądowych. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż nie jest to nowy problem na tym terenie, a zjawisko to trwa już kilkadziesiąt lat, o czym świadczą braki w pokoleniach jodły. Pewne zagrożenie dla odnowień jodłowych może też stanowić zgrzyzanie wierzchołków nalotu i podrostu przez zwierzynę płową, w szczególności jelenie i łosie bytujące na terenie rezerwatu oraz na terenach sąsiadujących. W trakcie badań terenowych wykonanych na potrzeby niniejszej dokumentacji, obserwowane liczne osobniki ze zgrzyzionymi wierzchołkami wzrostu.

Ze względu na łatwy dostęp do rezerwatu, sąsiedztwo dróg oraz zabudowań, rezerwat znajduje się pod wpływem niekontrolowanej antropopresji. Efektem są liczne ścieżki wydeptane przez centralne części ekosystemu leśnego. Teren rezerwatu przez znaczną część okolicznego społeczeństwa jest traktowany jak park i dobre miejsce do spotkań towarzyskich. Zakazy obowiązujące w rezerwacie są nagminnie łamane. Z niekontrolowaną antropopresją związany jest również problem zaśmiecania terenu

rezerwatu, nawet odpadami wielkogabarytowymi. W efekcie znaczna część runa lasu jest niszczone, zmniejszeniu ulegają siedliska cennych gatunków roślin i zwierząt.

Potencjalnym zagrożeniem dla rezerwatu jest zagospodarowanie terenu wokół niego. W wersji planu z 2004 r. wprowadzonego w życie uchwałą Nr XX/105/04 Rady Gminy Mrozy z dnia 18 maja 2004 r. (Dz.Urz. Woj. Maz. Nr 142, poz. 3596, z późn. zm.) wokół rezerwatu wyznaczona została 500 m otulina, na obszarze której obowiązywały: zakaz lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska powodujących zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, gleby, wód powierzchniowych i gruntowych ponad dopuszczalne normatywy. Wszelkie lokalizacje obiektów uciążliwych dopuszczalne są pod warunkiem zastosowania urządzeń i technologii ograniczających zanieczyszczenie środowiska oraz uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody; zakaz prowadzenia działań mogących powodować zmianę stosunków wodnych w rezerwacie. Wszelkie przedsięwzięcia melioracyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. Obecnie zapisy zawarte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dopuszczają głównie powstawanie jednorodzinnej i wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej, które charakteryzują się stosunkowo niską uciążliwością dla przyrody. W przypadku zmian zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, pod kątem umożliwienia budowy obiektów uciążliwych dla środowiska powodujących zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, gleby, wód powierzchniowych i gruntowych ponad dopuszczalne normatywy, jest ryzyko wystąpienia negatywnego oddziaływania na przedmioty ochrony rezerwatu. Dla utrzymania celu ochrony rezerwatu, jakim jest zachowanie lasu mieszanego z udziałem jodły pospolitej na krańcach jej północno-wschodniego zasięgu, szczególnie szkodliwy wpływ wywierałyby obiekty emitujące zanieczyszczenia powietrza. Jodła pospolita jest bowiem gatunkiem bardzo wrażliwym na wszelkiego rodzaju zanieczyszczenia powietrza. Kumulacja szkodliwych substancji w igłach powoduje stopniowe zamieranie koron drzew. Negatywne oddziaływanie na rezerwat wywierałyby również wszelkie inwestycje skutkujące obniżeniem poziomu wód gruntowych lub ich zanieczyszczeniem.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla gminy Mrozy - uchwała Nr VII/97/2015 Rady Miejskiej w Mrozach z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Mrozy, Kruki, Wola Paprotnia, Gójszcz, Wola Rafałowska, Rudka, Guzew i Jeruzal (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 6150, z późn. zm.) nie zawiera zapisów, których realizacji mogłyby zagrażać przyrodzie rezerwatu. Ponadto w wersji miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z 2004 r. wprowadzonego w życie uchwałą Nr XX/105/04 Rady Gminy Mrozy z dnia 18 maja 2004 r. (Dz.Urz. Woj. Maz. Nr 142, poz. 3596, z późn. zm.) zawarto nakaz ochrony rezerwatów przyrody: Florianów, Rudka Sanatoryjna, Przełom Witówki, Rogoźnica. Zgodnie z nim wokół rezerwatów przyrody plan wyznacza 500 m otulinę, na obszarze której obowiązują: zakaz lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska powodujących zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, gleby, wód powierzchniowych i gruntowych ponad dopuszczalne normatywy. Wszelkie lokalizacje obiektów uciążliwych dopuszczalne są pod warunkiem zastosowania urządzeń i technologii ograniczających zanieczyszczenie środowiska oraz uzyskanie zgody Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Zawiera on również zakaz prowadzenia działań mogących powodować zmianę stosunków wodnych w rezerwatach. Wszelkie przedsięwzięcia melioracyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. W obecnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zapis dotyczący wyznaczenia 500 m otuliny dla rezerwatu został usunięty. Zapis ten powinien zostać przywrócony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w zakresie z roku 2004.

Wśród innych źródeł zagrożeń dla rezerwatu należy wymienić zanieczyszczenie świetlne, pochodzące z oświetlenia ulicznego. Zarówno zwierzęta jak i rośliny żyją wg 24-godzinny cykl, co jest cechą dziedziczną, zapisaną w genach każdego gatunku. Biorąc pod uwagę zasoby przyrodnicze rezerwatu, tego typu oświetlenie może powodować zaburzenia żerowania, rozmnażania, migracji i komunikacji wielu gatunków zwierząt w ich naturalnym środowisku, wprowadzając je w błąd co do panującej pory dnia. Z danych literaturowych wynika również, że nadmierne oświetlenie nocne może powodować zbyt duży rozwój drapieżnictwa, a co za tym idzie zaburzenia równowagi ekologicznej w ekosystemach (Gliwicz 1986, 1999; Gotthard 2000; Kaleta 2007). Dodatkowo w warunkach takich

u ssaków może dochodzić do zaburzenia wydzielania melatoniny (Kaleta 2007). Sztuczne źródła światła wywierają również negatywny wpływ na owady, które wabione nim, podlatują do lamp i giną. szacuje się, że jedna uliczna lampa może spowodować śmierć 150 owadów w ciągu jednej nocy (Urbańska, Gierszal 2010). Nadmierne oświetlenie w nocy, negatywnie wpływa na rozwój roślin, które należą do tzw. gatunków krótkiego dnia. Do bardzo wrażliwych drzew występujących w naszym klimacie oraz wchodzących w skład drzewostanów analizowanego rezerwatu, należą m.in. klon zwyczajny i brzoza brodawkowata. Zaburzenia ich rozwoju mogą prowadzić do zmiany składu gatunkowego drzewostanu zbiorowisk lasów grądowych, których są one stałymi elementami. Sposobem eliminacji tego typu zagrożenia jest stosowanie specjalnego rodzaju oświetlenia, które nie powoduje powstania zjawiska zanieczyszczenia świetlnego. Zaleca się zmianę przez gminę typu oświetlenia ulic, z wykorzystaniem tradycyjnych lamp tego typu. Zmniejszenie negatywnego oddziaływania światła możliwe jest również poprzez zmianę jego widma. Możliwe jest również stosowanie specjalnych osłon, które redukują ilość światła emitowanego przez lampy.

W celu realizacji założonego dla rezerwatu celu ochrony zaprojektowano, w ramach działań ochronnych, zabiegi zmierzające do eliminacji zdiagnozowanych zagrożeń. Jako działania niezbędne do wykonania w rezerwacie w ramach ochrony czynnej wskazuje się: eliminację inwazyjnych gatunków obcych z terenu rezerwatu, regulację zwarcia drzewostanu poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych o charakterze trzebieży późnych w celu usunięcia nadmiaru graba i poprawy warunków świetlnych (w ściśle określonych miejscach), działania zmierzające do ograniczenia presji antropogenicznej. Priorytetowym zadaniem ochronnym jest eliminacja gatunków inwazyjnych. Im wcześniej zostaną podjęte działania ukierunkowane na ich zwalczanie, tym większą skuteczność one przyniosą. W przypadku gatunków obcych należy prowadzić ich monitoring i na podstawie uzyskanych wyników dobierać do gatunku i dynamiki jego rozprzestrzeniania się metody ich zwalczania. Do tej pory nie opracowano bowiem jednej szybkiej i skutecznej metody ich eliminacji. Działania są zazwyczaj kosztowne i długotrwałe i często nie dają pożądanego skutku. Walka z nimi jest jednak konieczna, ponieważ jest to główny czynnik prowadzący do znaczącej i często nieodwracalnej, negatywnej przemiany roślinności rezerwatu. Najlepsze efekty daje systematyczne zwalczanie aż do całkowitego wyeliminowania danego gatunku. Priorytetowym działaniem jest również regulacja zwarcia drzewostanu w grądzie subkontynentalnym w odmianie z jodłą pospolitą, poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych o charakterze trzebieży późnych w celu usunięcia nadmiaru graba i poprawy warunków świetlnych. Pozwoli to na stworzenie dogodnych warunków świetlnych dla odnowienia jodły pospolitej. Brak szybkiego wdrożenia działania, doprowadzi do całkowitego zaniku jodły pospolitej w drzewostanie. Monitoring stanu odnowienia jodłowego powinien w szczególności obejmować pomiary wysokości nalotu i podrostu jodły pospolitej na powierzchniach manipulacyjnych. Pomiarami należy również objąć osobniki jodły wchodzące w skład drzewostanu. W ich przypadku należy wykonać pomiar pierśnicy. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów należy ocenić tendencje dynamiczne odnowienia jodłowego.

Głównym założonym efektem planu ochrony jest należyte zabezpieczenie walorów przyrodniczych rezerwatu, a także naturalnych procesów zachodzących w ekosystemach leśnych przy minimalnej, koniecznej ingerencji człowieka. Sporządzona na potrzeby planu ochrony dokumentacja przyrodnicza stanowi najbardziej aktualne źródło wiedzy na temat flory, fauny, roślinności i ekosystemów rezerwatu oraz zachodzących w nim procesów. Realizacja niniejszego planu ochrony powinna gwarantować zachowanie istniejących walorów przyrodniczych rezerwatu na okres najbliższych kilkudziesięciu lat. Przyczyni się do ograniczenia liczebności lub całkowitego wyeliminowania inwazyjnych gatunków roślin, poprawy stanu odnowienia jodły pospolitej we fragmentach grądu subkontynentalnego z naturalnym udziałem tego gatunku w drzewostanie. Dzięki temu będzie możliwe utrzymanie celu powołania niniejszego rezerwatu (zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego z udziałem jodły na północno-wschodniej granicy jej naturalnego zasięgu).

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych, celem zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie

środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, z późn. zm.), Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie podał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do sporządzania i wyłożeniu projektu planu ochrony, poprzez wywieszenie na okres 21 dni liczonych od 12 maja 2022 r. i od 31 października 2023 r. obwieszczenia:

- 1) w siedzibie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i na stronach internetowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) w sposób zwyczajowo przyjęty w Urzędzie Gminy Mrozy;
- 3) w sposób zwyczajowo przyjęty w Nadleśnictwie Mińsk;
- 4) na łamach lokalnej gazety.

Uwagi do projektu planu ochrony zostały wniesione przez Nadleśniczego Nadleśnictwa Mińsk. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie po ich przeanalizowaniu stwierdził co następuje w zakresie poszczególnych wniosków.

1. *Szkody w odnowieniach jodłowych – autor jako sprawcę zgryzania nalotów jodłowych podaje jelenie i losie, natomiast sprawcą wiodącym szkód jest sarna, natomiast pozostałe gatunki zwierzyzny płowej pojawiają się w rezerwacie okresowo.*

Zmodyfikowano sposób sformułowania zagrożenie jakim jest zgryzanie odnowień jodłowych przez zwierzyne.

2. *Otulina rezerwatu została określona teoretycznie bez wykorzystania widocznych elementów terenowych takich jak np.: rowy, drogi itp., tym samym jest nie możliwa do odnalezienia w terenie.*

Plan ochrony nie jest aktem prawnym ustalającym granice otuliny rezerwatu. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, jej zasięg terytorialny określony został odrębnym zarządzeniem wydanym w trybie art. 13 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody. W przedmiocie granicy otuliny wskazać w tym miejscu można dodatkowo, że wcześniej czy też później ukształtowanie przestrzenne tworzącego ją terenu będzie podlegało większym lub mniejszym przeobrażeniom. Częstym następstwem tego zjawiska jest nieodwracalna utrata charakterystycznych elementów budujących krajobraz, jak np.: rowy, drogi itp. Z tych też względów, granicę otuliny rezerwatu opisuje się jako linię łamaną, której przebieg określany jest współrzędnymi poszczególnych punktów jej załamania. Współrzędne obliczane są w państwowym systemie odniesień przestrzennych tworzonym przez układy współrzędnych płaskich prostokątnych oznaczony symbolem PL-1992. Przygotowany w tej formie materiał wyjściowy pozwala wydobyć dane umożliwiające z dużą dokładnością określić położenie otuliny, niezależnie od dokonanych zmian terenowych. Zmiana zagospodarowania przestrzenne jaką może być przesunięcie drogi czy też likwidacja rowu, prowadziłaby do utraty czytelności przebiegu granicy otuliny rezerwatu opierającej się na tym elemencie przestrzennym. Dodatkowo opisany w ten sposób przebieg granicy jest na tyle dokładny i zawiera takie dane, że można na jego podstawie z odpowiednią precyzją określić jej położenie zarówno na mapie jak i bezpośrednio w terenie. Granica określona punktami załamania jest na chwilę obecną podstawowym opisem spełniającym wymagania nałożone przepisami. Tym niemniej, mając na względzie wniesioną uwagę, w celu uczynienia granicy otuliny rezerwatu, dociągnięto jej punkty załamania do punktów załamania granic działek ewidencyjnych, prowadząc ją w ten sposób po ich obrysie.

Pismem z dnia 31 października 2023 r. znak WPN-I.6202.6.2023.JB.4 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie przesłał projekt planu ochrony do zaopiniowania Radzie Miasta i Gminy Mrozy. Rada Miasta i Gminy Mrozy nie wydała uchwały w sprawie przedłożonego projektu zarządzenia, stosując tym samym, przewidziany przez ustawę o samorządzie gminnym, tryb milczącego przyjęcia tekstu projektu zarządzenia bez zastrzeżeń.

Projekt zarządzenia został przesłany do zaopiniowania Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, który nie wniósł do niego uwag.

Projekt zarządzenia został uzgodniony przez Wojewodę Mazowieckiego.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.
Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”.
2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.
Projekt planu ochrony będzie oddziaływał:
 - 1) na Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
 - 2) na właściciela rezerwatu;
 - 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.
3. Konsultacje.
Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:
 - 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim;
 - 2) na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody zaopiniowaniu przez właściwą miejscowo radę gminy;
 - 3) na podstawie art. 19 ust. 1 a ustawy o ochronie przyrody procedurze udziału społeczeństwa przewidzianej przez ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2023 r. poz. 1094, z późn. zm.).
4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.
Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia pociągnie za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa w wysokości około 100 000 zł brutto w przeciągu 20 lat obowiązywania planu ochrony, które wynikać będą z realizacji działań ochronnych zaprojektowanych w planie ochrony. Mogą być one finansowane w szczególności ze środków pochodzących z budżetu państwa, pozyskanych z Narodowego lub/i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
5. Wpływ regulacji na rynek pracy.
Zapisy w projekcie zarządzenia z uwagi na ograniczony zakres prac jak również realizacja ich na przestrzeni 20 lat nie będą miały znaczącego wpływu na rynek pracy. Zapisy zawarte w projekcie zarządzenia będą miały umiarkowany wpływ na lokalny i regionalny rynek pracy. Konieczność realizacji zadań przyczyni się do zwiększenia zapotrzebowania na usługi z działów: „Badania naukowe i działalność rozwojowa” Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.).
6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.
Wydanie niniejszego aktu prawnego stanowi sposób realizacji celów ochrony przyrody. Wprowadzenie jego regulacji wyeliminuje wątpliwości i niejasności w odniesieniu do prowadzonej w obiekcie ochrony przyrody, co z kolei usprawni opracowywanie dokumentacji i wydawanie decyzji w prowadzonych w jego materii procedurach uzgodnieniowych. Spodziewać się również można, że przedmiotowy projekt przyczyni się do polepszenia warunków realizacji działań ochrony czynnej w związku z łatwiejszym dostępem do informacji dotyczących przedmiotów i celów podlegających ochronie. Proponowana regulacja nie będzie wywoływać skutków istotnych ze względu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i

gospodarstwa domowe, a także na osoby starsze i osoby niepełnosprawne. Projektowana regulacja nie wpłynie na proces inwestycyjny z uwagi na fakt, iż nie wprowadza żadnych zmian w odniesieniu do granic obszaru.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.
Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.
8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.
Regulacja objęta przedmiotowym zarządzeniem nie jest objęta prawem UE